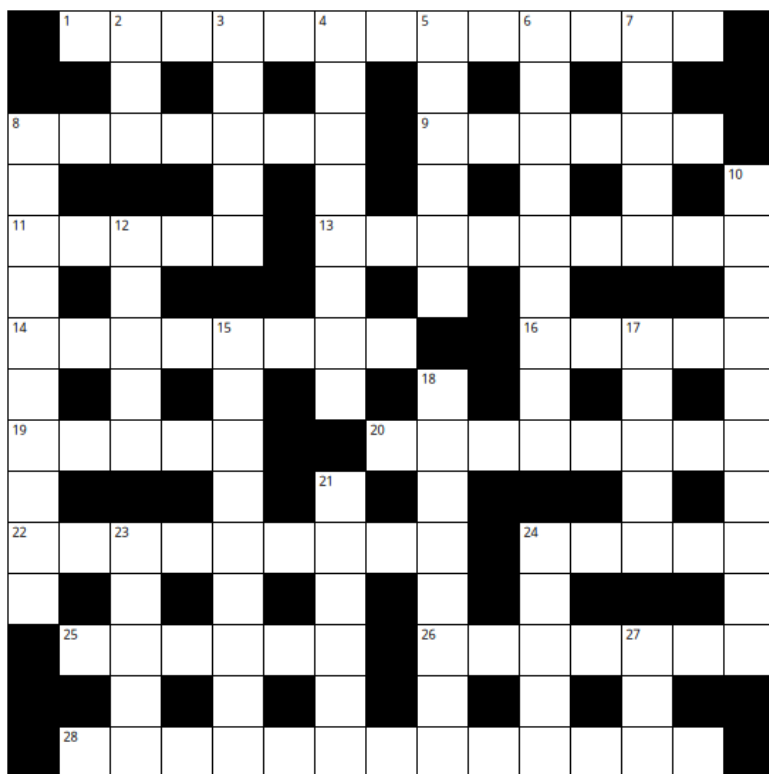

Litterärt korsord julen 2025 av Per Starbäck

Välkommen till årets litterära julkryss! Denna gång är min avsikt att det inte vara *fullt* så svårt som tidigare år, men ändå inte lätt!

Svaret på ett citat kan vara författaren, eller verket, eller den som talar, eller den eller det som beskrivs i citatet. Om citatet har en lucka (____) är det förstås ordet i luckan som ska in.

Stavningen i texter och namn på verk har ibland moderniserats.

Detta korsord kan hämtas på starback.se/kors/jul2025/ – sprid gärna till andra intresserade! Det går också att fylla i korsordet där, och där publiceras facit tjugondag Knut. Skicka gärna en bild på löst korsord till mig innan dess!

Vågrätt

- 1 I världen den kommer från är den eviga hungern herre, därför betyder det faktum att den jagar att den tar del i en mer allmän jakt, för runt omkring den kastar sig i form av subjekt allt levande efter det byte som är förutbestämt i en jakt utan slut, kastar sig över, slår ner på, smyger fram och sätter klorna i, sliter halsen av, bryter av ryggraden eller knäcker på mitten, gnager, suger och slickar i sig, sticker in och suger upp, plundrar, tuggar, sväljer och så vidare – själv står den där i jaktens outtömlighet, och målet, att jaga, har tvingat den dit, för bara så får den föda i den eviga hungern, i den allmängiltiga, nödvändiga jakten som fördelats över dem alla, men där jakten i dess särskilda, eller personliga fall, i en mening tycks rikare, när den nu ställer sig på plats, det vill säga begraver benen i vattnet samtidigt som den sträcker ut sig på det enda vis vi kan förstå detta ord, vilket i en mer subtil betydelse kan beskrivas med den berömde Al-Zahad ibn Shahibs tre satser: "En fågel beger sig hemåt över himlen. Den verkar utmattad, det var en svår dag. Den återvänder från en jakt där den själv blev jagad", nå, detta måste vi på något vis korrigera, tonvikten måste förskjutas, så att fastän den haft ett direkt mål, och inte ett avlägset, så har den befunnit sig i en rymd där alla mer avlägsna mål eller mer avlägsna orsaker varit otänkbara, så mycket tätare är då de direkta målen och orsakernas textur ur vilken den kommit och i vilken den en gång ska dö. (13)
- 8 Men ute i atlantens svarta vatten
en ensam flaska låg och drev och drev,
den flöt iland på udden frampå natten
och inne i den låg ett litet brev.
Det var en sorgsen text, och den var kort
och namnet hade havet tvättat bort.
Men _____ satt och tydde ut det lilla som fanns kvar
och över hela stranden lyste julmånen klar. (7)
- 9 Rekvisita i en Shakespearepjäs som även lodrätt 4 handlar om (6)
- 11 I snart femton år har jag följt efter ett kärlekspar. Jag är så nära nu, nästan ifatt. Jag har ätit deras älsklingsrätter. Jag vet precis hur många gånger de kom försent i sjunde klass. Jag har provat deras vantar. Jag har bläddrat i deras fotoalbum. Jag har plockat

ut fotografierna ur de självhäftande hörnen i albumet för att se vad de har skrivit i hemlighet på baksidan. Jag vet hur många trappsteg det är (78) till hörnlägenheten på femte våningen, högst upp i huset på Valhallavägen 15. (5)

- 13 De är vanliga från scenen (9)
- 14 Därifrån kom Erich Maria Remarque (8)
- 16 Publicerade Doris Lessing och Sylvia Plath. (5)
- 19 Hans porträtt? Hur skulle jag kunna beskriva hans utseende?
– Jag vet inte själv riktigt vem eller hurudan jag är, sade han en gång till mig. Jag känner inte igen mig när jag får se mig i spegeln.
Skämt, naturligtvis. Men det ligger en del sanning i det om man betänker hans skicklighet att måla och sminka sig, hans otroliga förmåga att byta ansiktsuttryck och att förändra till och med sina kroppsproportioner. (5)
- 20 En gång, när jag för länge sen slutat upp med att vara snäll flicka, då såg hon plötsligt på mig och ropade: "Nej, men vad du var lik pappa just nu! Du hade precis samma uttryck i ansiktet."
Och jag minns hur jag inte kunde hålla tillbaka leendet av stolthet och hån. "Du trodde du kunde uppfostra bort det, va?" Sa jag åt henne bakom mitt tysta ansikte. "Du trodde du kunde rå på det. Du är stark. Men vi är starkare, för vi är två ..." (8)
- 22 Så kunde Sven Lidman referera till Pekka Langer (9)
- 24 Lisabet i lek (5)
- 25 [...] står där
nära sin fader, och okunnig om att han leker med ödet,
söker han än med tindrande blick nappa till sig de lätta dunen, som virvla omkring, [...] (6)
- 26 Behandlas i tidskrift redigerad av Saga Wallander och Adam Westman (7)
- 28 Karaktäriserar upphöjd plats där rosornas blad bugade (13)

Lodrätt

- 2 När hon hörde talas om kvinnor i nöd eller läste i tidningen om något hemskt som hänt en kvinna gick hon till sjukhus och domstolar och erbjöd kvinnorna sitt beskydd. Hon ömkade dem

inte eller försökte trösta dem; hon gav dem ett val. Om de inte förstod det på en gång gick hon sin väg. Om de missbrukade det, gnällde eller bad om medlidande sparkade hon ut dem. Hon hade inget av den välvilliga välgöraren eller socialarbetaren över sig. Det hon gjorde bottnade i en obeveklig känsla av hård indignation. Hon gav stipendier till föräldralösa och arbeten till kvinnor som lämnats eller misshandlats av sina egna eller andra män. Hon visste hur man tröstade barn som traumatiserats efter en förälders eller en mor- eller farförälders död, hur man isolerade dem från smärtan innan den träffade dem med hela sin kraft. Skolan var full av klarögd människor och frenetisk verksamhet. (3)

3 Ordna text inför tryckning (5)

4 Inleder en Shakespearepjäs som även vågrätt 9 handlar om (8)

5 Ställde till problem för Dostojevskij (6)

6 Fredrika Bremer och Erik Gustaf Geijer (9)

7 "Hon hotar med att skicka fotografiet till dem. Och det kommer hon att göra. Jag vet att hon gör det. Ni känner henne kanske inte, men hon har en själ av stål. Hon har ett vackrare ansikte än de flesta kvinnor och en fastare karaktär än de flesta män. Hellre än att se mig gift med någon annan kvinna skulle hon gå till vilka ytterligheter som helst – utan undantag."

"Är ni säkra på att hon ännu inte har skickat det?"

"Det är jag." (5)

8 Men hon var vänögd och mildögd
och såg milt på mig, gamle _____,
fast jag är ondögd och vildögd (10)

10 Utav fingrarna är tummen
den som är en särskilt dum en.
Han är faktiskt rätt så ding.
Han begriper ingenting.
Kan han peka ut en sak åt
någon? Nä, han pekar bakåt!
Vill man peta näsan ren
blir han stoppad i entrén.
Slå ett nummer när man ringer
kan ej detta feta finger.
Han är till besvär med vanten
där han sitter ut i kanten.
Han kan inte bära ring.
Han kan faktiskt ingenting,
inte ens en enkel sak
som att klia mej där bak.

Ändå är han högfärdsgalen.
Det är rena handskandalen.
Struntförnäm och tjock och kort
vill han sitta en bit bort
från kamraterna på näven.
Sur och grinig är han även.
Rent ut sagt är tummetotten
rena rama dumma botten!

Men vi ska inte ljuga på'n:
man kan ju alltid suga på'n (10)

12 Pequod (5)

15 – Älskar du mig? frågar Gustav.

– Vad menar du med att älska?

Han suckar.

– Jag tror inte, förklarar jag, att man kan ställa den frågan. Satsen "Jag älskar dig" saknar sanningsvärde, den har bara emotiv mening. Som nihilisterna beskriver moraliska utsagor: det är bara som att säga usch eller hurra.

Eller möjligen är det en performativ sats. Som att säga "Jag lovar", det sker i och med att man säger det, och det är det som är innebörden.

Men ett påstående, nej bara skenbart. Det motsvaras inte av något verifierbart förhållande i verkligheten, som att P utför H i S.

Det är något man kan utbrista när man behöver lätta på sitt eget inre tryck: "O vad jag älskar dig". Men man kan inte fråga om det, som fråga är det meningslöst.

Förklarar jag.

– Du vet vad jag menar, säger Gustav.

– Föralldel, jag vet vad du menar. Visst älskar jag dig. Ibland. När det blåser från nordnordväst. (9)

17 Ställde döende man fråga om (5)

18 Hon hade tillräckligt med sex appeal för att kunna gå fram som en virvelvind över en affärsmans lunch. Hon knyckte med huvudet för att lägga tillrätta en vilsekommen slinga av mjukt glänsande hår – fast det egentligen var en överloppsgärning. Hennes leende var försiktigt men det kunde inte förmås att bli vänligt.

– Vad önskar min herre? frågade hon.

Jag hade hornbågade solglasögon på mig. Jag skruvade upp röstläget och lät en liten fågel drill.

– Har ni möjligen Ben Hur 1860?

Hon sa inte "Uhum?" men hon hade gärna velat.

Hon gav mig ett blekt leende.

– Första upplagan?

– Tredje, sa jag. Den med tryckfelet på sidan 116.

– Jag tror inte – för tillfället.

– Men Audubon 1840 då – hela serien förstås?

– Hm – inte för tillfället, spann hon hest. (8)

21 En leksyster kom nu och bad dem följa med till abbedissans samtalsrum. Fru Groa Guttormsdotter var en lång och storväxt gammal kvinna, hon skulle ha varit vacker om hon inte haft så mycket skäggstrån kring munnen. Hennes stämma var djup och lät som en mansröst. Men hon var vänlig till sinnet, erinrade Lavrans om att hon hade känt hans föräldrar och frågade efter hans hustru och hans övriga barn. Till sist sade hon vänligt till Kristin:

"Jag har hört goda ord om dig, och du ser förståndig och väluppfostrad ut, du kommer nog inte ge oss anledning till missnöje. Jag har hört att du är lovad till denne välborne och gode man Simon Andreasson som jag ser här – det tycks oss som ett gott beslut av din far och din husbonde att du låter dig bo här i jungfru Marias hus en tid, så att du kan lära dig lyda och tjäna, innan du blir satt att bjuda och befalla. [...]" (6)

23 Han heter Adolphe. Jag började titta på honom när jag satte mig och jag fortsatte därför att jag inte kunde vända på huvudet. Han är i skjortärmarna och har lila hängslen; han har rullat upp skjortärmarna till armbågen. Hängslena syns knappt mot den blå skjortan, de är fullkomligt utplånade, insjunkna i det blå, men det är en falsk ödmjukhet: man kan faktiskt inte glömma dem, de retar mig med sin färaktiga envishet, som om de hade startat för att bli gredelina och så hejdat sig på halva vägen utan att uppge sina ambitioner. Man har lust att säga åt dem: "Nä, bli gredelina då, så är den saken ur världen." Nej visst inte, där stannar de och har strandat på sin ofullföljda ansträngning. Ibland glider det omgivande blå över dem och täcker dem helt och hållet. Men det är bara en våg som sköljer över dem, det blå ljusnar här och var och jag ser åter små öar av tveksamt lila dyka fram, förstoras, förernas och åter bli till hängslen. Kusin Adolphe har inga ögon: hans svullna och rynkiga ögonlock öppnas bara över en liten springa vitt. Han ler med sömnig min; då och då fnysar han, gläfsar till och fäktar litet som en sovande hund.

Hans blå bomullsskjorta sticker muntert av mot en chokladfärgad bakgrund. Också det inger en känsla av _____. (5)

24 Ofta i fabel (5)

27 Tema för Brown (3)

Lycka till!